

Yttrande

Vänsterpartiet

2023-06-14

4.1

Yttrande angående – Remiss från Justitiedepartementet - En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

Yttrandet

Vänsterpartiet har konsekvent varit emot begränsningar av asylsökandes rättighet att få välja var de vill bo. I en situation där krig återigen tvingar många på flykt står vi fortsatt för att flyktingar ska ha samma rätt som övriga invånare att kunna välja var de vill bo. Högerregeringen och deras stödparti driver en migrationspolitik som leder till kraftiga försämringar av asylsökandes mänskliga rättigheter och möjlighet att skapa ett värdigt liv. Forskning från Uppsala universitet, Stanforduniversitetet, ETH i Zürich och London School of Economics visar att det är betydligt mer gynnande för den enskildes integration att bo nära människor med samma ursprung, än att bo på en anläggning med endast nyanlända. Det ger ett betydligt större kontaktnät och möjlighet till guidning i det nya samhället, istället för isolering.

Den segregation och det utanförskap som existerar i Göteborg är i hög grad kopplat till bristen på bostäder och segregerade bostadsområden. Det är i många fall endast i politiskt eftersatta områden som det går att få tag på en egen bostad. Bostadsbristen och boendesegregationen är betydligt viktigare och mer verkningsfullt att åtgärda för att komma till bukt med segregation, utanförskap och trångboddhet, än att införa tvång, kontroller och sanktioner mot utsatta människor som flytt från krig och förtryck. För många asylsökande är asylboenden inte ett alternativ om man ska ha en chans till integration, inte minst för att asylprocessen kan pågå under flera år. Boendena ligger oftast otillgängligt med begränsade resmöjligheter. Detta försvårar eller omöjliggör att ta ett arbete eller besöka aktiviteter som främjar integration. Det är mycket välkommet med förbättringar av asylboenden både i utformning och placering, och utredningens förslag om självhushåll, tillgänglighet och bättre lokalisering kan leda till förbättringar men vi anser att utredningens förslag på dessa områden är otillräckliga. Förslaget att ersätta kostnaden för att åka kollektivt är en förbättring, eftersom dagersättningen är orimligt låg.

Förslagen om att förlora eller få nedsatt dagersättning ifall en person väljer bort asylboende medför en stor risk att människor hamnar i total ekonomisk utsatthet, och dessutom ett ökat ansvar för kommunen att bistå med akut bistånd. Förslaget att endast de som bor på asylboende kan ha möjlighet att arbeta leder till situationer där en trygg boendemiljö för ens barn kan komma att ställas mot ens möjlighet att försörja sig, om inte asylboendena utformas för att barnfamiljer ska kunna bo där en längre tid. Utredningens förslag om att villkora dagersättning till asylboende, att dra in dagersättning ifall ordningsregler inte följs även gällande sådant som störande ljud, och begränsningar i möjligheten att arbeta är direkt skadliga, och motverkar ett humant och värdigt asylmottagande.

Yttrande
2023-06-13

Miljöpartiet

Ärende nr 4.1

Yttrande angående – Remiss från Justitiedepartementet - Betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende, SOU 2022:64

Yttrande

Miljöpartiet värnar asylsökandes rätt att själva ordna eget boende och möjlighet att som övriga invånare själv välja var det är bäst för dem att bo. Miljöpartiet är kritiska till att utgångspunkterna för utredningen har varit att möjligheten för asylsökande att bo i eget boende med bibehållna förmåner ska tas bort och att så många asylsökande som möjligt ska bo på asylboende. Med en sådan förutbestämd ingång blir varken utredning och Göteborgs stads svar fruktbart att påverka.

Miljöpartiet ser att en hög inflyttning av asylsökande till utsatta stadsdelar i Göteborg har medfört lokala problem och belastningar. Det viktigaste för att ge möjlighet för asylsökande och nyanlända att komma in i samhället handlar om att erbjuda möjligt boende på fler ställen, inte färre. Närhet till familj och släkt är samtidigt många gånger en viktig faktor för gynnsam integration. Begränsningarna av EBO som har införts i många kommuner har inte fått avsedd effekt, utan snarare lett till att asylsökande ändå flyttat till ”förbjudna” stadsdelar men blivit av med, eller inte sökt, sin dagersättning.

Att asylsökande och nyanlända väljer eget boende beror delvis på brister i de andra boendevalternativ som erbjuds. Migrationsverkets asylboenden är ofta belägna utanför städerna, är trångbodda och ger ofta dåliga förutsättningar för integration. Om det blir aktuellt för Migrationsverket att öppna fler asylboenden i Göteborg så bör de byggas insprängt runt om i staden, och i områden där få asylsökande kunnat bosätta sig för att minska segregationen i staden.

Miljöpartiet välkomnar de delar av utredningen som syftar till att höja kvalitén och tryggheten på asylboenden. Vi ser också positivt på att utredningen föreslår att alla asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande som omfattas av massflyktsdirektivet ska tilldelas plats på asylboende, även om detta kan medföra att staden måste ha beredskap för att snabbt kunna utöka antal platser på kommunala anvisningsboendena. Vi vill varna för att den lagstiftning som här föreslås, kan få negativa konsekvenser för de ukrainska familjer som idag bor i Göteborg om de tvingas bli asylsökande när massflyktsdirektivet löper ut. Att ta ifrån dem rätten att välja eget boende och istället flyttas till asylboenden i Migrationsverkets regi är olyckligt för individen och samhället, när de efter flera år rotat sig och etablerat sig i Göteborg.

Miljöpartiet är kritiska till de delar av utredningen som begränsar asylsökandes rättigheter. Att införa en kommunal kontrollfunktion och uppgiftsskyldighet, samt lagrum för kommunen att bereda sig tillträde till asylsökandes boendetrymme för kontroll rimmar dåligt med stadens arbete att bygga tillit och gynna ömsesidig integration – samt riskerar att bli ytterligare en kostnad för kommunen. Inte heller att införa speciella sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på asylboende leder till ett positivt välkomnande till Sverige.

Uppmärksamheten i våras kring Murhaf, den 11-åriga majblommeförsäljaren, ledde till att många fick upp ögonen för asylsökande barns villkor. Många ville visa sitt stöd för Murhaf, inklusive ledande politiker från många partier. Att han har under sina 11 år i Sverige tvingats flytta av Migrationsverket mellan fem bostadsorter i olika delar av Sverige, och varje gång fått riva upp sin skolgång och tappa kompisar, upprörde många med rätta.

Barnperspektivet är inte tillräckligt belyst i förslaget till svar, speciellt hur boende på anläggning uppfattas av barn, samt konsekvenser av att tvingas flytta ett flertal gånger. Miljöpartiet önskar istället att en familj kan erbjudas ett boende under asyltiden som sedan allra helst kan bli ett permanent kontrakt vid uppehållstillstånd. Detta skulle vara en verklig insats för integration och tillåta nyanlända att fokusera på att bygga upp sitt nya liv i Göteborg.

De styrande partierna i Göteborg har olika ingångar i denna fråga, och respekterar varandras olika synsätt.

Av dessa anledningar så väljer Miljöpartiet att avstå från att delta i beslut kring ärendet.

Yttrande

2023-06-12

Ärende nr: 4.1

Yttrande angående –Remiss från Justitiedepartementet - En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64).

Sverigedemokraterna välkomnar åtgärder i och kring ordningen gällande asylsökandens boende. Sverige ska fortsatt vara ett öppet land gentemot omvärlden. Det ska vara möjligt att komma till Sverige, men vi ska aldrig sätta oss i en situation där vår välvilja utnyttjas och tryggheten äventyras.

Asylsökande som ägnar sig åt brottslighet och förstörelse ska utvisas. Verkställighetshinder med hänvisning till situationen i hemlandet ska inte accepteras. Om det av någon anledning inte är möjligt att utvisa den som missköter sig, ska denne sitta i säkert förvar tills det blir möjligt. Med det anser vi att åtgärder vid misskötsamhet på asylboenden är nödvändigt och efterlängtat.

Asylsökanden som inte visar på en ömsesidig respekt och som trakasserar boende eller personal, begår uppenbara brott i Göteborg och i Sverige. Högre ställda krav kommer på sikt leda till bättre utsikter för fortsatt skötsamhet när nyanlända väl ska introduceras in i ett större sammanhang. Åtgärder vid misskötsamhet borde varit en självklarhet sedan decennier tillbaka, likaså skyldigheter att delta i en mer omfattande samhällsintroduktion. Det svenska samhället är i grunden uppbyggt på skötsamhetsnormer, där alla ska göra rätt för sig och ta eget ansvar. En ny ordning med krav på ett gott beteende och krav på samhällskunskap blir därmed en välkommen och viktig förändring.

Att färre asylsökande väntas ordna sitt boende på egen hand i kommunerna är positivt. Många asylsökande som ordnat sitt boende på egen hand under asyltiden gör det i delar som redan har ett alldeles för högt mottagande av nyanlända, vilket leder till ökad arbetslöshet och bidragsberoende.

I grunden ser dock Sverigedemokraterna att det behövs en rejäl flyktingpaus för att vi ska kunna återhämta oss på bostadsmarknaden, bromsa den negativa utvecklingen i skolan och för att vi ska kunna säkra tryggheten på stadens gator. Remissen från justitiedepartementet är ändå ett steg i rätt riktning för att kunna börja ta tillbaka tryggheten i Göteborg och i Sverige.

Yttrande

(M), (D), (L), (KD)

2023-06-14

4.1

Yttrande – Remiss från Justitiedepartementet - Betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende, SOU 2022:64

Yttrandet

Remissen från Justitiedepartementet lyfter viktiga delar och åtgärder i och kring ordningen gällande asylsökandes boenden. Ärendet är dock omfattande och publicerades sent med sista svarsdag innan sommaren. Vi vill lyfta att vi välkomnar regeringens initiativ till förändringar genom betänkandet, men samtidigt inte försena den administrativa processen. Vi väljer därmed att inte föreslå bordläggning för en mer omfattande analys, utan att bifalla tjänsteutlåtandet

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-05-30

Diarienummer 0404/23

Handläggare

Lisa Jacobson Flöhr

Telefon: 031-368 03 59

E-post: lisa.jacobson.flohr@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Justitiedepartementet - En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen av En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64), i enlighet med bilaga 5 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Justitiedepartementet.

Sammanfattning

Göteborgs Stad har mottagit remissen 2023-04-05 delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) som ska besvaras senast 2023-06-30. Utredningen har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden. Utgångspunkterna har varit att möjligheten att bo i eget boende med bibehållna förmåner ska tas bort och att så många asylsökande som möjligt ska bo på asylboende. Betänkandet föreslår förändringar inom tre områden:

- Fler asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande ska bo på asylboende
- Samhällsintroduktion ska vara obligatoriskt
- Sanktionsmöjligheter ska finnas vid misskötsamhet på asylboende

Stadsledningskontoret bedömer att åtgärdsförslagen för att fler ska bo på asylboende är positiva och nödvändiga men vill framhålla att det är angeläget att Migrationsverket har en dialog med kommunerna vid etablering av nya asylboenden.

Osäkerheten i hur mottagandet kommer att se ut är stor. Utredningen har baserat sina beräkningar och konsekvensbeskrivningar på en prognos som, enligt Stadsledningskontorets bedömning, inte är relevant idag. Det är därför svårt att fullt ut förutse konsekvenserna för staden.

Av betänkandet framgår att det vid särskilt omfattande tillströmning av asylsökande ska vara möjligt att göra undantag för reglerna om boende på asylboende och tillfälligt tillåta eget boende med bibehållen dagersättning. Stadsledningskontoret bedömer att sådana undantag kommer att få konsekvenser för staden på både kort och lång sikt. Det är dock inte möjligt att fullt ut bedöma följderna av förslaget.

Även om inte det inte framgår av utredningen att lagförslagen kommer att få några större ekonomiska konsekvenser för kommunerna, så bedömer stadsledningskontoret att

eventuell påverkan på kommunerna inte är tillräckligt belyst i betänkandet. Stadsledningskontorets bedömning är att inga fler uppdrag kan läggas på kommunerna utan full kostnadstäckning.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontoret bedömer att de statliga ersättningarna som ska täcka kommunernas kostnader för mottagande av nyanlända och tillfälligt skyddsbehövande, samt vid förekommande fall insatser till asylsökande, inte gör det fullt ut. Kommuner ska enligt finansieringsprincipen ersättas ekonomiskt för uppgifter som övergår från statligt till kommunalt ansvar och ett nytt kommunalt ansvar ska inte innebära att kommunen ska behöva prioritera om verksamhet eller höja skatten. Stadsledningskontoret har tidigare yttrat sig över remissen Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande och lämnade där synpunkter på den statliga ersättningen (dnr 0512/22).

Av betänkandet framgår att de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag i fråga om asylsökandes boende i det korta perspektivet kommer att vara ökade kostnader för staten. Ett mer ordnat asylmottagande syftar till att minska kostnaderna för asylprocessen och mottagandet på sikt, liksom de kostnader som uppstår efter asyltiden. Enligt utredarna bör förslagen underlätta en framtida arbetsmarknadsetablering för nyanlända, vilket bidrar till minskade offentliga kostnader och högre skatteintäkter på sikt. Även de samhällsekonomiska vinsterna i övrigt bör enligt utredningen kunna bli betydande när asylsökande och nyanlända kan fördelas jämnare mellan landets kommuner och utanförskap och segregation motverkas.

Det ekonomiska klimatet har försämrats i snabb takt och får stor påverkan på hela samhällsekonomin, inklusive kommuner och regioner. De ekonomiska förutsättningarna för Göteborgs Stad likväl som för kommunsektorn i stort, är sämre jämfört med tidigare år. Även om inte det inte framgår av utredningen att lagförslagen kommer att få några större ekonomiska konsekvenser för kommunerna, så bedömer stadsledningskontoret att eventuell påverkan på kommunerna inte är tillräckligt belyst i betänkandet. Stadsledningskontorets bedömning är att inga fler uppdrag kan läggas på kommunerna utan full kostnadstäckning.

Det nu remitterade betänkandet föreslår att alla asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande som omfattas av massflyktsdirektivet ska tilldelas plats på asylboende. För Göteborgs Stad kan det innebära att fler tillfälligt skyddsbehövande behöver beredas plats på de kommunala anvisningsboendena för målgruppen. Det kan innebära en ökning av antalet boendeplatser. Redan idag är behovet av platser svårt att förutsäga och kan svänga snabbt, vilket innebär att staden behöver ha tillräckligt många möjliga platser att tillgå. Då den statliga finansieringen till största delen består av dygnsersättning för belagda boendedygn är platserna ofinansierade tills en individ kan använda platsen. Nya boenden som öppnas innebär kostnader under uppstartsfasen som inte kan täckas med den dygnsschablon som staden erhåller i statlig ersättning. Vid högt och oplanerat inflöde är det svårt för staden att hitta lämpliga lokaler som fungerar som boende på längre sikt. Lokaler som används initialt kan behöva avvecklas och mer passande lokaler för en längre tids boende kan behöva tas i bruk. När boendeplatser ska ersättas med nya platser innebär det en ökad kostnad för staden. Vid ett högt inflöde av tillfälligt skyddsbehövande som anvisas bedöms den ekonomiska risken för staden öka.

Betänkandets förslag att alla asylsökande ska bo på asylboende förväntas också öka andelen flyktingar som anvisas enligt bopättningslagen. Kommuntalen är idag låga i jämförelse med tidigare år. Samtidigt prognosticerar Migrationsverket en höjning av antalet kommunmottagna från och med 2025 då det tillfälliga skyddet enligt massflyktsdirektivet löper ut och ett flertal medborgare från Ukraina väntas söka asyl i Sverige om kriget fortfarande pågår. Detta gör det svårt att bedöma om lagförslaget kommer att innebära ökade kostnader för bopättningen av nyanlända med uppehållstillstånd från 2025.

Det finns en viss risk att utredningens förslag om förlorad eller nedsatt dagersättning för personer som väljer bort asylboende eller gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden, kan medföra att dessa individer kontaktar socialförvaltningarna för att ansöka om ekonomiskt bistånd i en akut situation. Stadsledningskontoret bedömer inte att detta kommer att ha någon större påverkan på stadens ekonomi, då asylsökande som omfattas av LMA inte har rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) för förmåner av motsvarande karaktär (1 § andra stycket LMA). Asylsökande som bor i eget boende kan när som helst flytta till asylboende och då bli berättigade till förmåner. Individer vars ersättning satts ner på grund av misskötsamhet ska enligt betänkandet erbjudas flytt till ett annat asylboende där mat ingår.

Migration och mottagande av flyktingar och skyddsbehövande är ett område som påverkas av konflikter i världen och av politik och lagstiftning på både nationell och EU-nivå. Antalet människor som kommer till Sverige för att söka skydd kan förändras snabbt av olika anledningar som ibland kan vara svåra att förutse. Mot bakgrund av detta bedömer stadsledningskontoret att lagförslaget om att alla ska bo på asylboende på sikt kan innebära ekonomiska konsekvenser för staden som stadsledningskontoret idag inte känner till.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Utredningens förslag som syftar till att fler ska bo på asylboende kan bidra positivt till arbetet med de integrationspolitiska målen och till att segregationen minskar. Asylsökande som får uppehållstillstånd kommer att omfattas av systemet med bopättning och ha rätt till ett ordnat mottagande i en kommun med goda förutsättningar för etablering i arbetslivet. Många asylsökande som bor i eget boende under asyltiden, bopättnar sig i socioekonomiskt utsatta områden om och när de får uppehållstillstånd, där förutsättningarna för integration i det svenska samhället sannolikt är sämre. Även om släktingar och vänner som de asylsökande bor hos kan bidra med information och kontakter på arbetsmarknaden, så bedöms fördelarna med ett ordnat mottagande genom föreslagen lagstiftning och den gällande bopättningslagen överväga nackdelarna med att inte kunna bo hos sitt nätverk.

Utredningen lyfter att en viktig beståndsdel i arbetet med integration är tillgången till information. Genom förslaget att fler ska delta i samhällsintroduktion förutsätter utredarna att fler kommer att få tillgång till information som har betydelse både för tillvaron under asyltiden och för den fortsatta integrationen och etableringen i samhället

för de som får uppehållstillstånd. Samhällsintroduktionen innehåller grundläggande information om det svenska samhället, samhällsservice och svenska myndigheter, samt kunskap om enskildas rättigheter och skyldigheter. När asylsökande bor på asylboende skapas också bättre förutsättningar för att ta del av insatser som anordnas av andra aktörer, bland annat civilsamhället. Sådana insatser kan bland annat bidra med kunskap om det svenska samhället, språket, sysselsättning och möjlighet till att skapa ett nätverk.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att samhällsintroduktionen är viktig, under förutsättning att asylsökande kan tillgodogöra sig den, vilket påverkas av flera faktorer såsom språk, kognitiv förmåga och när i tid informationen ges. Det är därför angeläget att Migrationsverket säkerställer att alla får del av samhällsinformationen och om möjligt vid upprepade tillfällen om ett sådant behov finns. Det kan också finnas ett behov av lokal information som idag tillgodoses av staden utan ersättning från Migrationsverket. Stadsledningskontoret gör också bedömningen att insatser genom civilsamhället kan bidra till integration men att det förutsätter att insatserna ges i tillräcklig omfattning, att de når de som behöver dem och att det går att säkerställa att de håller en nödvändig kvalitet.

Barnperspektivet

Förslaget att fler asylsökande ska bo på asylboende bedöms som positivt ur framför allt ett barnperspektiv. Göteborgs Stad har under många år sett trångboddheten och segregationen öka, bland annat som en konsekvens av att många asylsökande bott i eget boende. Som en följd av det har de valt att bosätta sig i Göteborg på egen hand efter beviljat uppehållstillstånd, i lägenheter med ogiltiga andrahandskontrakt, som inneboende hos redan trångbodda familjer eller genom att betala för en madrass på en adress och en postadress någon annanstans. Utan boendelösningar som innebär trångboddhet, många flyttar och osäkra boendeförhållanden bedöms asylsökande och nyanlända barn få bättre livsvillkor och en bättre uppväxtmiljö.

Enligt betänkandet ska asylboenden vara anpassade för att tillgodose barns behov med utrymme för lek och samvaro. Utredarna menar att detta ger bättre förutsättningar att säkerställa att asylsökande barn har tillgång till utrymmen där de kan känna sig trygga, röra sig fritt och leka eller fokusera på skolarbete. Barn som bor på asylboende kan lättare få tillgång till insatser från civilsamhället såsom aktiviteter och läxhjälp samtidigt som det kan förenkla för Migrationsverket att tidigt uppmärksamma om det finns barn som har särskilda behov eller är utsatta. Att bo i eget boende har samtidigt inneburit möjligheter för barn i form av ett större kontaktnät, till exempel genom närheten till släktingar och vänner. Att bo på asylboende kan innebära minskade möjligheter till kontakter med släktingar som kan fungera som stöd och avlastning för föräldrarna. Stadsledningskontorets bedömning är att om asylboenden ska ge bättre förutsättningar för barn behöver de anpassas efter alla barn från 0 till 18 år med olika behov och med eventuella funktionsnedsättningar.

Av utredningen framgår att kommunerna får bättre förutsättningar att planera och förbereda asylsökande barns skolgång när asylsökande bor på asylboende och inte i eget boende. Det bör enligt utredarna bidra till att alla asylsökande barn nås av ett erbjudande om att börja skolan och att föräldrarna nås av information om vikten av att barnen går i skolan. Stadsledningskontoret bedömer att det kan bli enklare att nå föräldrar till skolbarn när samtliga bor på asylboende även om majoriteten av asylsökande föräldrar är angelägna om att deras barn ska gå i skolan och därför ofta själva kontaktar skolan.

Vidare gör utredarna bedömningen att det bör få särskilt stor betydelse för barn att kommunerna får bättre förutsättningar att planera och förbereda asylsökande barns skolgång och att mottagandet kan bli mer ordnat när kommunerna får bättre planeringsförutsättningar. Stadsledningskontoret vill framhålla att den föreslagna lagändringen inte kommer att medföra bättre planeringsförutsättningar då staden inte kommer att veta hur många barn i olika åldrar som flyttar in på ett asylboende, eller när de flyttar in och har rätt till skolgång. Däremot kan det underlätta för barnens skolgång att bo på ett och samma ställe under asyltiden och inte flytta runt, och också ha större utrymme att läsa läxor under förutsättning att asylboendet är utformat på ett sätt som gör det möjligt.

De positiva aspekterna för barn av att bo på asylboende har en koppling till hur lång asylprocessen är. Betänkandet påpekar att det är angeläget att arbetet med att förkorta handläggningstiderna fortsätter för att barn ska behöva tillbringa så lite tid i asylprocessen som möjligt. Stadsledningskontoret instämmer i den bedömningen. Under tiden i asylboendet kommer barnen att gå i skolan, bygga ett nätverk och kanske få kontakter inom vården som de sedan behöver bryta vid beslut om uppehållstillstånd, antingen för att de får ett avslag och ska avvisas eller för att de får ett positivt beslut som innebär att de omfattas av bosättningslagen och kan anvisas till eventuellt en annan kommun.

Förslaget om obligatorisk samhällsintroduktion kan vara positivt ur ett barnperspektiv då alla föräldrar behöver delta och få information om svensk lagstiftning och demokrati, rättigheter, skyldigheter och möjligheter i samhället, samhällsservice och svenska myndigheter vilket kan motverka spridning av desinformation. Särskilt fokus läggs på barns rättigheter, hedersrelaterat våld och förtryck samt förbuden mot månggifte, könsstypning och barnäktenskap.

De sanktioner som föreslås för asylsökande som väljer bort asylboende och därmed inte har rätt till dagersättning, särskilt bidrag och möjligheten att arbeta, kan drabba barn negativt. Om föräldrarna föredrar att bo i eget boende och förlorar möjligheten till inkomst innebär det en risk för barnen. Av utredningen framgår att det är viktigt att de myndigheter som kommer i kontakt med dessa barn följer situationen och informerar de berörda om möjligheten att byta boende. Stadsledningskontoret bedömer att det framför allt måste vara Migrationsverkets ansvar att informera och motivera föräldrarna och att en orosanmälan till socialtjänsten ska göras vid misstanke om att barn far illa.

Jämställdhet

Av utredningen framgår att det är vanligare att kvinnor som bor på Migrationsverkets boenden deltar i undervisning i svenska, praktik eller annan sysselsättning, än kvinnor som bor i eget boende under asyltiden. Därför menar utredarna att förslagen bör bidra till att motverka isolering och främja asylsökande kvinnors självständighet. När asylsökande bor på asylboende blir förutsättningarna också bättre för att Migrationsverket eller andra aktörer ska uppmärksamma asylsökande som är utsatta. Detta bör även gälla kvinnor som har utsatts för våld av en närstående, eller som är föremål för hedersrelaterat förtryck. Att de asylsökande bor på asylboende bör i en sådan situation förbättra förutsättningarna för att kvinnan ska få och ta emot hjälp och stöd.

I betänkandet bedöms också förslagen för att fler ska delta i samhällsintroduktion ge positiva effekter för jämställdheten. Samhällsintroduktionen innehåller information som

är grundläggande för ett jämställt samhälle och utsatta kvinnor kan få information om vilket stöd som finns att få och hur de ska gå till väga för att få det.

Utredningens förslag för att fler ska bo på asylboenden kan också ge negativa effekter för asylsökande kvinnors situation. Det finns en risk att kvinnor, framför allt de som kommer ensamma, upplever tillvaron på asylboenden som utsatt och otrygg. Det kan då upplevas som ett bättre alternativ att bo tillsammans med släktingar eller vänner i eget boende. Mot denna bakgrund är utredningens förslag om åtgärder för att åstadkomma en tryggare miljö på asylboenden särskilt viktiga.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens bedömning.

Hälsa

Av utredningen framgår att förslaget att fler asylsökande ska bo på asylboende bör bidra till att fler asylsökande deltar i hälsoundersökning, då det är lättare för regionerna att nå berörda med ett sådant erbjudande. Detta kan gynna både kvinnor och barn men även män, då det finns förutsättningar att tidigt upptäcka eventuell ohälsa eller funktionsnedsättningar. Uppföljning och vård blir enklare när asylsökande inte flyttar mellan olika adresser och till och med mellan olika regioner, utan bor kvar på samma ställe under hela asyltiden. Utredningens förslag om att fler ska bo på asylboende förväntas medföra en bättre överblick av vilka barn som finns i regionen, vilket i sin tur ger bättre förutsättningar för vården att planera och möta barnens vårdbehov. Det gäller i synnerhet barn med funktionsnedsättningar.

Västra Götalandsregionen som ansvarar för hälsoundersökningar för asylsökande, når redan idag majoriteten av alla asylsökande i upptagningsområdet. Stadsledningskontorets bedömning är att förslaget därför inte kommer att få en stor effekt på hälsoundersökningar för asylsökande i just Västra Götalandsregionen. Att asylsökande inte flyttar runt i samma utsträckning förväntas skapa större möjligheter för asylsökande och vårdgivare till kontinuitet i kontakten och behandlingen.

HBQI-perspektivet

Asylsökande HBQI-personer kan vara särskilt utsatta på asylboenden och kan på grund av detta välja att ordna eget boende. För dem kan förslagen som försvårar eget boende få negativa konsekvenser. Idag är tillgången på platser på särskilda asylboenden för målgruppen låg. Att inte ha rätt till dagersättning vid eget boende kan öka risken för prostitution och människohandel för personer som inte ser boende på asylboende som ett alternativ. För att motverka detta är det angeläget att Migrationsverket säkerställer att det finns trygga asylboenden för målgruppen på flera platser i Sverige.

Bilagor

1. Sammanfattning av En ny ordning för asylsökande boende (SOU 2022:64)
2. Exploateringsnämndens protokollsutdrag 2023-05-23 § 125
3. Socialnämnd Centrums protokollsutdrag 2023-05-30 § 125
4. Socialnämnd Sydvästs protokollsutdrag 2023-05-31 § 136
5. Stadsledningskontorets förslag till yttrande

Ärendet

Justitiedepartementet har översänt delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) till Göteborgs Stad för yttrande. Remissen inkom 2023-04-05 och ska besvaras senast 2023-06-30.

Beskrivning av ärendet

Göteborgs Stad har 2023-04-05 mottagit delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) på remiss. Yttrandet ska vara Justitiedepartementet tillhanda senast 2023-06-30. Betänkandet har underremitterats till exploateringsnämnden, socialnämnd Centrum och socialnämnd Sydväst som har uppdrag och ansvar som berörs av utredningens förslag.

Bakgrund

Remitterad utredning har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden. Utgångspunkterna har varit att möjligheten att bo i eget boende med bibehållna förmåner ska tas bort och att så många asylsökande som möjligt i stället ska bo på asylboende. Syftet är bland annat att minska problemen med segregation och förbättra förutsättningarna för integration samt att åstadkomma en jämnare fördelning av ansvaret för mottagandet mellan kommunerna. Förslagen bedöms också främja en effektiv och hållbar asylprocess. Utöver det som redovisas i remitterat delbetänkande ska utredningen även se över LMA. Detta kommer att redovisas i ett slutbetänkande senast 2023-08-31.

Frågan om eget boende behandlades i betänkandet Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande (SOU 2018:22). I betänkandet påtalades att ordningen med eget boende riskerar att leda till negativa konsekvenser såväl på individ- som på systemnivå. Mottagandeutredningen lämnade två förslag på hur de negativa konsekvenserna skulle kunna begränsas i vissa kommuner och områden med socioekonomiska utmaningar. Förslagen utvecklades i en kompletterande promemoria som låg till grund för den nuvarande regleringen om att asylsökande som flyttar till eget boende i vissa områden med socioekonomiska utmaningar inte ska ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag (10 a § LMA, prop. 2019/20:10, Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande). Göteborgs Stad var remissinstans för betänkandet och den kompletterande promemorian. Kommunstyrelsen beslutade 2018-10-03 § 766 om yttrande till Arbetsmarknadsdepartementet.

Nuvarande reglering

Sveriges mottagande av asylsökande regleras huvudsakligen av LMA, som kompletteras av förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. (FMA). Lagen omfattar utlännningar som har ansökt om uppehållstillstånd som flykting eller som alternativt skyddsbehövande, vilket innebär att de är asylsökande i Sverige. När LMA infördes 1994 fick asylsökande möjlighet att bo i eget boende med bibehållen ekonomisk ersättning. Asylsökande kan således välja att ordna eget boende (EBO) eller att erbjudas en plats på något av Migrationsverkets anläggningsboenden (ABO).

Dagersättning och särskilt bidrag enligt LMA

Asylsökande som saknar egna medel har rätt till bistånd för sin dagliga livsföring, så kallad dagersättning, som handläggs av Migrationsverket. Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra

förbrukningsvaror samt utgifter för viss sjukvård, tandvård och mediciner. Ersättningen till vuxna uppgår till 71 kronor per dag för ensamstående och till 61 kronor per dag för personer som delar hushåll med andra vuxna. För asylsökande som bor på ABO där mat ingår lämnas en reducerad dagersättning med 24 kronor per dag för ensamstående och 19 kronor per dag för sammanboende. Utöver dagersättningen kan ett särskilt bidrag betalas ut för kostnader som inte täcks av dagersättningen och som är nödvändiga för en dräglig livsföring, såsom exempelvis glasögon eller spädbarnsutrustning. Personer som omfattas av LMA har inte rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) för förmåner av motsvarande karaktär.

LMA omfattar även massflyktingar

LMA omfattar även personer som omfattas av Europeiska unionens råds direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (massflyktsdirektivet). Personer som omfattas av massflyktsdirektivet får i Sverige ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Skyddsperioden uppgår inledningsvis till ett år men kan automatiskt förlängas ytterligare ett år. Den automatiska förlängningen sker i två omgångar med sex månader vid varje tillfälle. Därefter kan Europeiska unionens råd besluta att slutligen förlänga skyddet i ett år till. När det tillfälliga skyddet upphört att gälla kan de personer som haft sådant skydd delta i ett program för självantat återvändande. I sådana fall kan uppehållstillståndet förlängas i högst två år. Det kallas då för uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

Personer som omfattas av massflyktsdirektivet omfattas av LMA från att ansökan om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd görs och så länge det tillfälliga skyddet gäller, under förutsättning att de inte är folkbokförda i Sverige. Utgångspunkten är att dessa personer inte ska folkbokföras om de kan antas komma att vistas i landet under högst tre år. Det innebär att de normalt omfattas av LMA under hela den tid som uppehållstillståndet gäller. LMA ger personer som omfattas av massflyktsdirektivet samma rätt till bistånd som asylsökande. De har således rätt till logi på en förläggning samt dagersättning och särskilt bidrag.

2022-07-01 trädde nya regler i kraft som innebär att Migrationsverket får anvisa en kommun som ska ordna boendet för en person som omfattas av massflyktsdirektivet. Kommunfullmäktige beslutade 2022-06-16 § 6 att ge flera av stadens nämnder i uppdrag att bidra med boendelösningar och andra nödvändiga insatser till målgruppen tillfälligt skyddsbehövande utifrån massflyktsdirektivet. Socialnämnd Sydväst fick i uppdrag att samordna anordningen av boende och har sedan lagförändringen tagit emot nästan 900 anvisningar. Kommuntalet för 2023 är 487 personer varav cirka 200 har anvisats under årets första månader.

Begränsning av EBO

2020-01-01 begränsades asylsökandes möjligheter att välja eget boende på så sätt att de som väljer att flytta till särskilt angivna områden med socioekonomiska utmaningar inte har rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Kommuner som finns med i en särskild förteckning har möjlighet att anmäla att en eller flera delar av kommunen ska omfattas av denna områdesbegränsning. Göteborgs kommunfullmäktige beslutade 2020-10-15 § 10 att anmäla till Migrationsverket ett antal områden som begränsas från asylsökandes egenbosättning. Enligt aktuell statistik från Migrationsverket bor i Göteborg cirka 65

procent av asylsökande och individer som omfattas av massflyktsdirektivet i EBO. Det motsvarar drygt 1700 personer varav nära hälften är ukrainska medborgare och drygt hälften är asylsökande från olika länder. Göteborgs Stad har inga uppgifter om hur många av dem som bor i områden där de inte har rätt till dagersättning.

Bosättningslagen

Enligt lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) kan individer som har beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller som annan skyddsbehövande anvisas till en kommun som har skyldighet att ordna bostad. Av förordningen (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning framgår att anvisningar till kommunerna endast omfattar nyanlända som vistas i Migrationsverkets anläggningsboenden samt kvotflyktingar. Uppdraget att samordna framtagande av boende för målgruppen ligger på exploateringsnämnden medan mottagandet av nyanlända är socialnämnd Centrums ansvar.

Betänkandets förslag

Betänkandet föreslår förändringar inom tre områden:

- Fler asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande ska bo på asylboende
- Samhällsintroduktion ska vara obligatoriskt
- Sanktionsmöjligheter ska finnas vid misskötsamhet på asylboende

Nedan redogörs kortfattat för förslagen.

Fler asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande ska bo på asylboende

Alla asylsökande ska tilldelas plats på asylboende

Utredningen föreslår att alla asylsökande ska tilldelas plats på asylboende. Bestämmelser i LMA som anger att asylsökande ska erbjudas plats på förläggning och kan välja att utnyttja den erbjudna platsen ska därför formuleras om. Migrationsverket ska också informera om vikten av att bo på asylboende. I författningstexten ska begreppet asylboende ersätta begreppet förläggning.

Även personer som har ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen, det vill säga personer som omfattas av massflyktsdirektivet, ska tilldelas plats på asylboende. På samma sätt som i dag ska Migrationsverket kunna anvisa en kommun som ska ordna boendet.

Bakgrunden till förslaget är att möjligheten att bo i EBO under asyltiden lett till att många asylsökande har hamnat i utanförskap i områden med socioekonomiska utmaningar. Det riskerar att leda till långsiktigt negativa konsekvenser både för de asylsökande och för samhället i stort. Dessutom drabbas asylsökande i EBO ofta av problem med trångboddhet, frekventa flyttar och utnyttjande på bostadsmarknaden, något som fortsätter även efter beviljande av uppehållstillstånd. Eftersom det finns begränsade möjligheter att kontrollera var och hur asylsökande i eget boende bor finns det också en risk för att de inte nås av information och andra insatser.

Enligt utredningen blir det enklare att säkerställa att asylsökande lever under ordnade förhållanden och att barnen får utrymme för lek och skolarbete när alla bor på asylboende. Kommuner uppges få bättre förutsättningar att planera för skolgång för asylsökande barn. Det ger också en ömsesidig tillgänglighet mellan de asylsökande och Migrationsverket som gör att asylprövningen kan bli mer effektiv och rättssäker. Även

andra samhällsaktörer och företrädare från civilsamhället får bättre förutsättningar att nå ut med information och insatser. Vidare ger det större möjligheter att fånga upp asylsökande som är utsatta på olika sätt eller har behov av särskilt stöd.

Asylsökande ska bo på asylboende för att få dagersättning

Asylsökande ska bo på det boende där de har tilldelats en plats för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag. En ny bestämmelse med detta innehåll ska tas in i LMA. Den föreslagna bestämmelsen ska gälla även för personer som omfattas av massflyktsdirektivet och har ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Av betänkandet framgår att möjligheten att få dagersättning bör utgöra ett förhållandevis starkt incitament för flertalet asylsökande att välja att bo på asylboende.

Undantag från villkoret i enskilda fall

Av betänkandet framgår att undantag ska kunna göras för asylsökande som bor tillsammans med nära familjemedlemmar eller som har synnerliga skäl för att inte bo på asylboende. Syftet med undantaget är att ge utrymme för en individuell bedömning i situationer då en tillämpning av reglerna skulle leda till oskäliga resultat. Det ska därför krävas att den asylsökande har så starka och beaktansvärda skäl för att inte bo på asylboende att det skulle framstå som oskäligt att kräva det för att han eller hon ska få del av förmåner. Att ha behov av en särskild form av boende ska inte vara ett tillräckligt skäl då Migrationsverket ska kunna erbjuda flera typer av boenden. De ska ha tillgång till kollektiva korridorsboenden, ett rum i en lägenhet alternativt en hel lägenhet för familjer samt särskilda boendeformer utifrån behov. Verket har skyldighet att erbjuda tillgänglighetsanpassat boende för asylsökande med funktionsnedsättning, boende i närheten av sjukhus för asylsökande med behov av regelbunden sjukhusvård samt plats på vårdhem för asylsökande med omfattande behov av stöd. Vidare kan individer som är särskilt utsatta på grund av exempelvis sexuell läggning eller religion erbjudas boende med hänsyn tagen till risken för utsatthet.

Utredningen föreslår att ett generellt undantag ska göras från villkoret att bo på asylboende för asylsökande som bor tillsammans med nära familjemedlemmar med uppehållstillstånd som är bosatta och folkbokförda i Sverige. Med nära familjemedlemmar menas i detta sammanhang normalt make eller maka, sambo, underåriga barn eller föräldrar till underåriga barn.

Vidare bör undantag från villkoret även kunna göras utifrån en individuell bedömning i det enskilda fallet. Utredningen föreslår därför att undantag ska kunna göras om en asylsökande har synnerliga skäl för att inte bo på asylboende. Sådana synnerliga skäl kan enligt utredningen vara om en asylsökande har en svår eller livshotande sjukdom och om asylsökande vistas på sjukhus. En asylsökande familj ska kunna bo tillsammans om någon av familjemedlemmarna lider av en svår sjukdom och därför har synnerliga skäl för att inte bo på asylboende. I sådana fall får således även nära familjemedlemmar anses ha synnerliga skäl att inte bo på asylboende.

I undantagsfall bör en asylsökande även kunna ha synnerliga skäl för att inte bo på asylboende på grund av att han eller hon har särskilt stark anknytning till en viss kommun. Det kan röra sig om en asylsökande som har befunnit sig i Sverige under flera år före asylansökan med uppehållstillstånd, till exempel med tillfälligt skydd, och som har en egen bostad och arbete i en viss kommun. Det skulle också kunna röra sig om en asylsökande som tidigare har varit ensamkommande barn och som fyller 18 under

asylprocessen eller som Migrationsverket bedömer är vuxen och som går i skola i kommunen. Dessutom bör undantag även kunna göras om asylsökande befinner sig på skyddat boende eller är föremål för omhändertagande eller tvångsvård.

Asylsökande ska bo på asylboende för att undantas från kravet på arbetstillstånd
För att ha rätt att undantas från kravet på arbetstillstånd och ha möjlighet att arbeta under asyltiden, måste asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande bo på det asylboende där de har tilldelats en plats. Detta ska regleras genom en ny bestämmelse i 6 § LMA.
Utredningen bedömer att det finns en risk för att många asylsökande skulle flytta till EBO även om det skulle innebära att de inte fick dagersättning. Därför föreslås en kompletterande åtgärd att boende på asylboende också ska vara en förutsättning för att få möjlighet att arbeta utan arbetstillstånd. Utredningen bedömer också att det finns andra fördelar med att asylsökande som arbetar bor på asylboende. Det skapar bättre förutsättningar för att förmedla viktig information och bidrar till att minska risken för att asylsökande utnyttjas på arbetsmarknaden.

Även här ska undantag kunna göras för asylsökande som bor tillsammans med nära familjemedlemmar eller som har synnerliga skäl för att inte bo på asylboende.
Bedömningen ska göras på samma sätt som när det gäller bestämmelsen om boende på asylboende som villkor för dagersättning och särskilt bidrag.

Detta villkor ska inte gälla personer som omfattas av massflyktsdirektivet. De ska ges rätt att arbeta enligt direktivet och det finns inte utrymme för att förena den rätten med sådana villkor. Personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska således även fortsättningsvis ha rätt till arbetstillstånd enligt 21 kap. 7 § utlänningslagen.

Undantag från reglerna om boende på asylboende vid särskilt omfattande tillströmning av asylsökande

Flyktingströmmarna påverkas av händelser i omvärlden som i många fall inte går att förutse och det är därför förenat med stora svårigheter att uppskatta hur många som kommer att komma till Sverige framöver. När tillströmningen plötsligt ökar kan det innebära stora utmaningar att på kort tid ordna boenden för att alla som kommer ska få den logi de har rätt till. Det gäller både akuta boendelösningar för att de som precis har anlänt ska ha någonstans att sova under natten och mer långsiktiga boenden.
Utredningens förslag på åtgärder för att fler ska bo på asylboende skulle i en sådan situation innebära att andelen som behöver plats på asylboende är högre än vad den varit vid liknande situationer tidigare. Utredningen föreslår därför att regeringen ska kunna meddela föreskrifter om undantag från reglerna om boende på asylboende som villkor för dagersättning, särskilt bidrag och undantag från kravet på arbetstillstånd. Sådana föreskrifter kan meddelas om tillströmningen av asylsökande har varit eller kan förväntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att tillgodose behovet av platser på asylboenden, samt när massflyktsdirektivet har aktiverats utan att några ytterligare förutsättningar behöver vara uppfyllda. Föreskrifterna bör inte gälla längre än vad som är absolut nödvändigt.

Kontroll av asylsökande som bor på asylboende

I betänkandet föreslås att Migrationsverket och kommuner som ordnar boende ska få en lagreglerad rätt att under vissa förutsättningar bereda sig tillträde till asylsökandes boendeutrymme och undersöka förvaringsutrymmen. För att Migrationsverket ska kunna ta ställning till om en asylsökande har flyttat behöver personalen ha möjlighet att bereda

sig tillträde till den asylsökandes rum. Migrationsverkets personal ska således kunna gå in i ett rum eller i en lägenhet för att kontrollera om den asylsökande är där eller om dennes tillhörigheter är kvar.

Kommuner som ordnar boende för personer som ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska ha samma rätt som Migrationsverket att bereda sig tillträde till boendetrymmen och undersöka slutna förvaringsställen och ska därför omfattas av den föreslagna bestämmelsen om detta i LMA. Kommunerna ska på samma sätt som Migrationsverket få undersöka ett slutet förvaringsställe som disponeras av en boende när det är nödvändigt för att avgöra om någon bor på boendet. Den information som framkommer vid undersökningen kan sedan förmedlas till Migrationsverket, som får ta ställning till om personen bor på asylboendet och således har rätt till bistånd. Liksom Migrationsverket ska kommunerna iakttä proportionalitysprincipen och visa hänsyn till de boendes integritet.

Både Migrationsverket och kommunerna kan använda sig av boenden som drivs av privata aktörer. Utredningen menar att det kan vara tveksamt att ge privata aktörer rätt att bereda sig tillträde till boendetrymmen eller undersöka förvaringsutrymmen i situationer då åtgärden skulle kunna anses utgöra myndighetsutövning. Däremot bör det inte finnas något hinder mot att Migrationsverket respektive kommunerna vidtar sådana åtgärder på boenden som de ansvarar för, men som drivs på entreprenad. Den föreslagna bestämmelsen innebär inte heller någon inskränkning i den rätt som andra aktörer kan ha att tillträda boendetrymmen även utan uttryckligt lagstöd. Även privata aktörer kan således bereda sig tillträde till boendetrymmen så länge det inte anses strida mot skyddet mot husrannsakan och liknande intrång i regeringsformen. Det finns inte heller något hinder mot att tillträda boendetrymmen med den boendes samtycke.

Kommuner som ordnar boende för personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska lämna uppgifter till Migrationsverket

Av utredningen framgår att kommuner som ordnar boende för personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska lämna uppgifter till Migrationsverket om ändringar av boendeförhållanden och andra uppgifter som behövs för att Migrationsverket ska kunna bedöma rätten till bistånd. Detta ska regleras genom en ny bestämmelse om uppgiftsskyldighet i LMA.

Migrationsverket har ansvar för bistånd även till personer som omfattas av massflyktsdirektivet och som bor på ett boende som ordnats av en kommun. För att reglerna om bistånd och villkoren för detta ska kunna tillämpas även i förhållande till dessa personer behöver Migrationsverket få viss information från kommunen. Det kan till exempel röra sig om information om att någon har flyttat från boendet, börjat arbeta eller gjort sig skyldig till misskötsamhet. De uppgifter som Migrationsverket behöver från kommunerna kan skyddas av sekretess. Utredningen föreslår därför att det ska införas en uppgiftsskyldighet för kommunerna i LMA. Det innebär att uppgifterna kan lämnas mellan kommunerna och Migrationsverket utan hinder av eventuell sekretess.

Kontroll av asylsökande som inte bor på asylboende

Asylsökande och personer som ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som inte bor på asylboende föreslås vara skyldiga att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. Om en vuxen asylsökande inte anger någon sådan adress eller om det kan antas att denne inte bor på adressen ska Migrationsverket kunna

förutsätta att den asylsökande har återkallat sin asylansökan. När en asylansökan återkallats kan Migrationsverket skriva av ärendet om uppehållstillstånd.

Det finns i dag ingen möjlighet för Migrationsverket att kräva att få information om var en asylsökande som bor i EBO bor. Asylsökande som har dagersättning är skyldiga att informera myndigheten om sin bostadsadress och om någon inte gör det leder det till att dagersättningen upphör. Enligt betänkandet behöver Migrationsverket få information om var asylsökande bor om de inte bor på asylboende. Ansvaret för att lämna sådan information bör ligga på de asylsökande. Utredningen föreslår därför att asylsökande som ordnar boende på egen hand ska vara skyldiga att hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress.

Personer som omfattas av massflyktsdirektivet och som inte bor på asylboende ska vara skyldiga att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. Utredningen föreslår att personer som omfattas av massflyktsdirektivet också ska vara skyldiga att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress, om de inte bor på asylboende eller i det boende som en kommun har ordnat. Personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska således omfattas av första stycket i den föreslagna bestämmelsen. Däremot ska Migrationsverket inte kunna förutsätta att ansökan har återkallats om en person som omfattas av massflyktsdirektivet inte uppfyller sin skyldighet. Eftersom sådana personer får uppehållstillstånd kort tid efter att ansökan görs, och i de flesta fall redan beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, är det inte möjligt att införa en sådan reglering.

Migrationsverket bör vidta åtgärder för att fler ska bo på asylboende. Regeringen föreslås ge Migrationsverket i uppdrag att vidta åtgärder för att fler ska bo på asylboende. Åtgärderna bör bland annat ta sikte på hur asylboenden lokaliseras och utformas. Enligt betänkandet är det angeläget att asylboenden lokaliseras i tätorter eller städer med tillgång till kollektivtrafik för att möjliggöra för den asylsökande att delta i aktiviteter och ha tillgång till samhällsservice. Vidare bör Migrationsverket eftersträva att etablera asylboenden i regioner med god arbetsmarknad. Migrationsverkets nuvarande målsättning är att asylboenden ska ligga i geografisk närhet till de orter där myndigheten har asylprövningsverksamhet, vilka är Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala och Boden. Tanken är att boendena ska ligga inom sådant avstånd till städerna att asylsökande kan besöka Migrationsverket under en arbetsdag.

Utredarna föreslår att asylboenden bör utformas på ett sätt som främjar eget ansvar och självbestämmande, bland annat genom möjlighet till självhushållning. För att asylboenden ska framstå som ett fullgott alternativ till eget boende behöver de vara trygga, säkra och tillgängliga för alla. Större boenden bör delas in i mindre enheter och toalett och kök bör finnas på rummen för att minska risken för konflikter som kan uppstå på gemensamma ytor där många ska samsas. Utredningens bedömning är att det behöver finnas en variation i boendebeståndet. Större asylboenden kan ha bättre förutsättningar att förmedla information och anordna aktiviteter medan mindre enheter kan ha större möjligheter att anpassa boendet utifrån individuella behov, till exempel för att motverka utsatthet.

Samhällsintroduktion ska vara obligatoriskt

Migrationsverkets uppdrag att anordna samhällsintroduktion ska regleras i lag. Utredningen föreslår att Migrationsverkets uppdrag att anordna samhällsintroduktion ska regleras i lag. Detta ska åstadkommas genom en ny bestämmelse i LMA som anger att Migrationsverket ska anordna samhällsintroduktion för asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Närmare föreskrifter om hur uppdraget ska utföras ska kunna meddelas av regeringen. Migrationsverket har sedan våren 2022 även i uppdrag att tillhandahålla samhällsintroduktion till personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Utredningen föreslår därför att även personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska omfattas av det lagreglerade uppdraget.

Asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen enligt lag

Deltagande i samhällsintroduktionen som anordnas av Migrationsverket ska bli obligatoriskt enligt lag och omfatta asylsökande och personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd från 16 års ålder. Om det finns synnerliga skäl att inte delta ska undantag kunna göras. Sådana synnerliga skäl kan exempelvis vara hälsotillstånd och kognitiv förmåga.

Asylsökande ska ha genomfört samhällsintroduktion för att undantas från kravet på arbetstillstånd

För att kunna undantas från kravet på arbetstillstånd ska asylsökande ha genomfört samhällsintroduktionen. Bevis om undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd får utfärdas först sedan en asylsökande har uppfyllt sin skyldighet att delta i samhällsintroduktionen. Detta ska regleras genom en ny bestämmelse i LMA.

Sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på asylboende

Dagersättningen ska kunna sättas ned för asylsökande som missköter sig. Om asylsökande gör sig skyldiga till allvarig misskötsamhet på asylboendet ska dagsersättningen kunna sättas ned. Beslut om nedsättning av dagsersättning på grund av misskötsamhet ska fattas av Migrationsverket i enlighet med närmare riktlinjer som utformas av myndigheten. Beslutet ska gälla i två eller fyra veckor. Den nya bestämmelsen föreslås omfatta även personer med tillfälligt skydd som bor på kommunens boenden för målgruppen. Beslut om nedsättning av dagsersättning vid misskötsamhet gäller omedelbart men kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen om nedsättning av dagsersättning vid misskötsamhet ska även gälla personer som omfattas av massflyktsdirektivet och bor på kommunalt anvisningsboende.

När Migrationsverket beslutar att någons dagsersättning ska sättas ned ska denne få möjlighet att tillfälligt flytta till ett asylboende där mat ingår för att det grundläggande behovet ska tillgodoses. Vid prövningen av om dagsersättningen ska sättas ned för en asylsökande som har gjort sig skyldig till misskötsamhet ska hänsyn tas till om den asylsökande tillhör en kategori av särskilt utsatta personer i enlighet med mottagandedirektivet. Även barnets bästa bör beaktas när det är aktuellt. Detta innebär även att hänsyn bör tas till hur en eventuell flytt till ett annat asylboende skulle påverka barnet innan dagsersättningen sätts ned. Nedsättningen ska aldrig avse den dagsersättning som avser barn.

Omplacering till annat asylboende

Enligt utredningen bör regeringen ge Migrationsverket i uppdrag att införa särskilda asylboenden som utformas på ett sätt som ger bättre förutsättningar att motverka och hantera misskötsamhet på boendet. Migrationsverket ska också kunna begära handräckning av Polismyndigheten om en person som har tilldelats plats på ett nytt asylboende inte frivilligt lämnar sitt tidigare boende. Detta innebär att Migrationsverket kan tilldela asylsökande plats på ett annat asylboende, till exempel om någon har gjort sig skyldig till brott eller misskötsamhet eller om framtida misskötsamhet bedöms kunna motverkas genom ett byte av boendemiljö. Det gäller även personer som omfattas av massflyktsdirektivet.

Åtgärder för att motverka misskötsamhet

Utredarna menar att misskötsamhet kan ha sin grund i psykisk ohälsa och frustration över den situation som asylsökande befinner sig i. Det kan också uppstå problem när flera personer med olika nationaliteter, kulturer, religioner, värderingar och språk, som dessutom i många fall bär på svåra upplevelser och trauman, samlas på samma boende. Därför anser utredarna att det är viktigt att arbeta förebyggande med att göra asylboenden till en trygg miljö för alla. De åtgärder som föreslås bör också följs upp och effekterna av dem utvärderas. Av betänkandet framgår att ett sådant underlag kan utgöra värdefull information vid Migrationsverkets dialog med de kommuner där asylboenden etableras och vid arbetet med mottagande av asylsökande i övrigt.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

De föreslagna författningsändringarna föreslås träda i kraft 2024-04-01.

I förhållande till asylsökande och personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som är registrerade vid ett asylboende vid ikraftträdandet ska följande nya bestämmelser i lagen om mottagande av asylsökande gälla från och med den 2025-04-01:

- bestämmelsen om boende på asylboende som villkor för dag ersättning och särskilt bidrag i 8 § LMA
- bestämmelsen om boende på asylboende och genomförd samhällsintroduktion som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd i 6 § LMA
- bestämmelsen om att de som inte bor på asylboende ska hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress och om att asylansökan annars kan betraktas som återkallad i 19 c § LMA

I övrigt föreslås inga särskilda övergångsbestämmelser.

När de föreslagna författningsändringarna träder i kraft kommer de nya bestämmelserna även att omfatta asylsökande som har ansökt om uppehållstillstånd före ikraftträdandet. Detsamma gäller de personer som nu har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, om uppehållstillstånden fortfarande gäller. För att de ska få utrymme att anpassa sig efter den nya ordningen med boende på asylboende föreslår utredningen en övergångsperiod som innebär att vissa av de föreslagna bestämmelserna i LMA börjar tillämpas senare för personer som var registrerade vid ett asylboende när lagändringen trädde i kraft. Detta innebär att personer som är registrerade vid ett asylboende när lagen träder i kraft under övergångsperioden kommer att kunna bo i EBO utan begränsningar samt fortsätta att omfattas av ett eventuellt undantag från kravet på arbetstillstånd i enlighet med nuvarande villkor. Utredningen föreslår att övergångsperioden ska gälla under ett år. De nuvarande uppehållstillstånden med tillfälligt skydd kommer vid den tidpunkten att ha löpt ut.

Remittenternas synpunkter på förslagen

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden tillstyrker utredningens förslag om kompletterande åtgärder för att fler ska bo på asylboende, förutsatt att Migrationsverket har en samverkan med kommunen innan nytt boende etableras i kommunen. Nämnden delar utredningens bedömning att färre asylsökande kan förväntas ordna sitt boende på egen hand i kommunerna samt att fler nyanlända kommer att omfattas av systemet för bosättning enligt bosättningslagen. Nämnden bedömer att förslagen bör kunna motverka socioekonomisk segregation och förbättra förutsättningar för att boendesegregationen inte ytterligare förstärks. Nämnden bedömer även att kommunen ges bättre förutsättningar att planera för och tillhandahålla välfärdstjänster och samhällsservice.

Nämnden bedömer vidare att förslagen kommer att medföra att behovet av genomgångsbostäder för målgruppen kommer att öka. Bedömningen är således att förslaget kommer att innebära att kommunen behöver ordna fler bostäder för nyanlända enligt bosättningslagen. Det ökade behovet bedöms dock kunna tillgodoses genom befintlig process för framtagande av bostäder.

Enligt utredningen bedöms förslagen, som syftar till att färre asylsökande ordnar sitt boende på egen hand och att fler asylsökande kan omfattas av systemet för bosättning enligt bosättningslagen, leda till en jämnare fördelning av asylsökande och nyanlända bland Sveriges kommuner. Exploateringsnämnden instämmer delvis i denna bedömning, men anser att 5 § bosättningslagen, som anger att en kommun är skyldig att efter anvisning ta emot en nyanländ för bosättning i kommunen, bör förtydligas. Detta eftersom olika förfaranden gäller i landets kommuner. I vissa kommuner får nyanlända hyreslägenhet med tillsvidarekontrakt och i andra kommuner får nyanlända kortsiktiga boendelösningar. Exploateringsnämnden bedömer att mer långsiktiga boendelösningar ska uppmuntras. Detta för att bättre återspegla den i utredningen uttalade intentionen att gynna integrationen. Nämnden ställer sig positiv till förslaget om skyldighet att delta i samhällsintroduktion, och vill särskilt betona vikten av att asylsökande och nyanlända får kunskap om och vägledning i hur man söker bostad i Sverige och hur bostadsmarknaden fungerar.

Socialnämnd Centrum

Socialnämnd Centrum tillstyrker utredningens förslag om kompletterande åtgärder för att fler ska bo på asylboende, förutsatt att Migrationsverket har en samverkan med kommunen innan nytt boende etableras i kommunen. Socialnämnden bedömer att betänkandets första och andra delförslag ger goda förutsättningar för att säkra ett ansvarsfullt mottagande av asylsökande med boenden av god kvalitet och en meningsfull sysselsättning i avvaktan på asylbeslut. Förslagen bör på sikt motverka socioekonomisk segregation och förbättra förutsättningarna för att boendesegregationen inte ytterligare förstärks.

Nämnden avstår från att ta ställning till det tredje delförslaget gällande åtgärder vid misskötsamhet på asylboende då förslaget inte har koppling till nämndens ansvarsområden.

Utifrån ett barnrättsperspektiv delar socialnämnd Centrum utredningens bedömning att asylsökande barn ska tillförsäkras en lämplig boendemiljö med utrymme för lek och skolarbete. Delförslaget på så vis kan förebygga de negativa hälsoeffekterna som

trångboddhet och socioekonomisk segregation kan ha på barnen till följd av eget boende. Nämnden bedömer också att utredningens förslag om sänkt dagersättning för vuxna som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden även kan drabba barnen. Nämnden ser positivt på att utredningen tar fasta på detta samt att Migrationsverket vid åtgärder och beslut som rör barn uppmannas göra barnkonsekvensanalyser och ta barnets bästa i beaktande. Nämnden anser vidare att tiden som barnfamiljer spenderar i dessa asylcenter bör vara kortvarig och att det är av vikt att asylprocessen inte drar ut på tiden.

Socialnämnd Centrum ställer sig positiv till förslaget om skyldighet att delta i samhällsintroduktion. Nämnden anser att förslaget om en skyldighet för asylsökande att delta i samhällsintroduktion inte bör ersätta den ordinarie samhällsorienteringen på 100 timmar som kommunen tillhandahåller. Behovet av information är stort och repetition av de olika temana i utbildningen, med fokus på hur det svenska samhället fungerar och ens rättigheter och skyldigheter, är gynnsamt för den enskilde och samhället i stort. Dessutom är det viktigt för målgruppen att få en djupare inblick i hur arbetsmarknaden och det svenska samhället fungerar för att öka möjligheterna till en god etablering. Skyldigheten att delta i samhällsintroduktion kommer inte att innebära några kostnader för nämnden om det faller inom ramen för Migrationsverkets ansvarsområde och inte inbegriper ett kommunalt ansvarstagande.

Socialnämnden delar utredningens bedömning att färre asylsökande kan förväntas ordna sitt boende på egen hand i kommunerna samt att fler nyanlända kommer att omfattas av systemet för bosättning enligt bosättningslagen. Med tanke på att förslagen kan medföra att fler asylsökande blir anvisade enligt bosättningslagen bedömer nämnden att kommunen bör ges bättre förutsättningar att planera för och tillhandahålla välfärdstjänster och samhällsservice.

Nämnden bedömer att de ekonomiska konsekvenserna av förslagen är svåra att uppskatta, men instämmer i utredningens övergripande bedömning att förslagen kan komma att medföra en ökad nettokostnad för kommunen. Nödbistånd kan i vissa fall behöva beviljas i händelse av att den asylsökande överträder bestämmelserna och vänder sig till socialtjänst för boende. Nämnden ser dock inte att detta skulle bli så frekvent förekommande då de asylsökande i ett sådant läge skulle bli hänvisade till Migrationsverkets asylboende och enbart undantagsvis beviljas nödbistånd. Nämnden bedömer vidare att det finns en risk att utredningens förslag om nedsatt dagersättning för personer som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden kan medföra merkostnader för kommunen i stort. Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar kan en nödprövning behöva göras av socialtjänsten om den asylsökande står helt utan medel och uppsöker socialtjänsten.

Socialnämnd Sydväst

Socialnämnd Sydväst ser fördelar med ett system där mottagandet utgår från att personer som vistas i landet och omfattas av massflyktsdirektivet bor på asylboende. Detta minskar utsattheten för individer och underlättar introduktionen till det svenska samhället.

Nämnden har erfarenhet av driften av anvisningsboende för tillfälligt skyddsbehövande från Ukraina och framhåller att för att snabbt kunna tillhandahålla boenden och skapa incitament för att bo på asylboende är utformningen av boendena avgörande. Det är en fördel om det finns boenden med olika inriktningar: För barnfamiljer, tillgänglighetsanpassade boenden och boenden där det är tillåtet med husdjur. Kollektiva

boenden med närhet till personal som kan ge vägledning och fånga upp behov av stöd är önskvärt, liksom boenden för mer självständiga individer. Att i möjligaste mån kunna ta hänsyn till olika behov ser nämnden som ett viktigt incitament för att fler ska bo på asylboende, men också som en viktig åtgärd för att undvika misskötsamhet. Hemtrevlig miljö, möjlighet till sysselsättning, stöd vid behov och processer som underlättar integration är andra faktorer som förvaltningen bedömer vara viktiga för att undvika misskötsamhet. Samverkan med civilsamhället som kan bidra med aktiviteter har möjliggjort ett bättre mående för de boende och därmed minskad risk för konflikter och misskötsamhet.

Socialnämnden bedömer att utredningens förslag att ge kommunerna kontrollansvar och uppgiftsskyldighet gentemot Migrationsverket gällande om tillfälligt skyddsbehövande bor i ett anvisat boende eller har lämnat det, kan få en negativ påverkan på uppdraget att ge skyddsbehövande stöd och stöttning i integrationen. Att ha en kontrollfunktion för personer som bor i de boenden som inte är kollektiva innebär svårigheter och kan bli administrativt tungt.

Slutligen vill nämnden betona vikten av att dra lärdom av de erfarenheter som aktiveringen av massflyktsdirektivet hittills har gett.

Stadsledningskontorets bedömning

Positivt att fler asylsökande ska bo på asylboende

Göteborgs Stad har under ett par decennier sett konsekvenserna av att många asylsökande har bosatt sig i vissa områden där de sedan har blivit kvar efter att ha fått uppehållstillstånd. Segregation och trångboddhet har ökat och många familjer har fått flytta runt mellan olika tillfälliga boenden under lång tid efter beviljat uppehållstillstånd, vilket har påverkat barns skolgång och föräldrars möjligheter att tillägna sig etableringsinsatser och inträde på arbetsmarknaden. Mot bakgrund av detta bedömer stadsledningskontoret att förslaget om att fler asylsökande ska bo på asylboende är välkommet, framför allt ur ett barnperspektiv. Stadsledningskontoret bedömer också att det är rimligt att undantag ska kunna göras för asylsökande som bor tillsammans med nära familjemedlemmar eller som har synnerliga skäl för att inte bo på asylboende.

Stadsledningskontoret bedömer att de föreslagna uppdragen till Migrationsverket att vidta åtgärder för att fler ska bo på asylboende är positiva och nödvändiga. Att få asylsökande att föredra asylboende framför eget boende förutsätter att det finns olika boendeformer utifrån individers behov och att dessa är belägna på platser där det finns tillgång till service och kollektivtrafik. Att förslagen får de positiva effekter som avses, kräver vissa åtgärder. Det måste säkerställas att asylboenden kan erbjuda en trygg miljö för alla som vistas där och att det är en boendemiljö som är lämplig för barn i olika åldrar, såväl förskolebarn som tonåringar, för kvinnor, för hbtqi-personer, för personer av alla etniciteter och religioner och för personer med funktionsnedsättningar. Det är också angeläget att asyltiden blir så kort som möjligt för att individer och familjer som får uppehållstillstånd och anvisas till en kommun enligt bosättningslagen ska ha kraft att börja om på en ny plats.

Kontroll och uppgiftsskyldighet blir en ny uppgift för kommunerna

I betänkandet föreslås att Migrationsverket och kommuner som ordnar boende ska få en lagreglerad rätt att under vissa förutsättningar bereda sig tillträde till asylsökandes

boendetrymme och undersöka förvaringsutrymmen. Kommunerna ska också omfattas av en ny bestämmelse om uppgiftsskyldighet och ska lämna uppgifter till Migrationsverket om ändringar av boendeförhållanden och andra uppgifter som behövs för att Migrationsverket ska kunna bedöma rätten till bistånd.

Stadsledningskontorets bedömning är att kontrollfunktion och uppgiftsskyldighet kopplat till stadens ansvar för anvisningsboenden kan innebära kostnader för staden i form av resurser. Kontrollansvaret och uppgiftsskyldigheten kan riskera att få en negativ påverkan på det kommunala uppdraget att ta emot och ge stöd till tillfälligt skyddsbehövande.

Samhällsintroduktion ska vara obligatoriskt

Stadsledningskontoret är positivt till förslagen om obligatorisk samhällsintroduktion och att den ska omfatta även tillfälligt skyddsbehövande. Samhällsintroduktionen kan inte ersätta den samhällsorientering på 100 timmar som kommunerna tillhandahåller. Behovet av information är stort och repetition av de olika temana i utbildningen, med fokus på hur det svenska samhället fungerar och ens rättigheter och skyldigheter, är gynnsamt för både den enskilde och för samhället. Tillfälligt skyddsbehövande har inte rätt till kommunal samhällsorientering. Staden behöver därför komplettera samhällsintroduktionen till personer i kommunala anvisningsboenden med lokalt anpassad information. Stadsledningskontoret bedömer att kommunerna bör få ekonomisk ersättning från staten för den insatsen.

Sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på asylboende

Stadsledningskontoret gör bedömningen att sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på asylboende eller på kommunens anvisningsboende, kan ha en viss effekt och eventuellt leda till att färre personer missköter sig.

Stadsledningskontoret delar utredarnas uppfattning att det är viktigt att arbeta förebyggande med att göra asylboenden till en trygg miljö, och att de åtgärder som föreslås bör följas upp och effekterna av dem utvärderas. Utredarna menar att misskötsamhet kan ha sin grund i psykisk ohälsa och frustration över den situation som asylsökande befinner sig i. Att i möjligaste mån kunna ta hänsyn till olika behov är ett viktigt incitament för att fler ska bo på asylboende, men också en viktig åtgärd för att undvika misskötsamhet. Närvaro av personal och meningsfull sysselsättning kan bidra till bättre psykisk hälsa och minskad risk för konflikter och misskötsamhet.

Konsekvenserna för Göteborgs Stad är oklara

Av utredningen framgår att kommunernas möjlighet att planera för exempelvis asylsökande barns skolgång kommer att öka. Stadsledningskontorets bedömning är att detta är beroende av etableringen av asylboenden i kommunen, var de kommer att vara belägna och storleken på dessa. Göteborgs Stad bör enligt skollagen erbjuda asylsökande barn en plats i skolan inom en månad från ankomsten till Sverige. Staden får inte mer framförhållning för att asylsökande tilldelas en plats på asylboende jämfört med om de bor i eget boende.

Stadsledningskontoret vill framhålla att det är angeläget att Migrationsverket har en dialog med kommunerna vid etablering av nya asylboenden. Av utredningen framgår att asylboenden med fördel ska finnas i närheten av de kommuner där Migrationsverket har mottagningsenheter: Boden, Göteborg, Malmö, Stockholm och Uppsala. Utöver detta ska arbetsmarknaden vara god, kollektivtrafiken utvecklad och det ska finnas en närhet till

sjukhus. Asylboenden kan alltså till stor del förväntas finnas i Göteborgsregionen varav en del kan tänkas etableras i kommunen.

Stadsledningskontoret bedömer att betänkandet saknar resonemang och förslag om begränsningar av i vilka områden det får finnas asylboenden. Enligt nuvarande reglering är ett flertal socioekonomiskt utsatta områden i Göteborg inte tillåtna för asylsökande att bo i EBO i och samtidigt erhålla dagersättning. Om det är möjligt att etablera asylboenden i dessa områden kommer lagförslaget inte att få de effekter som avses. Trångboddheten kommer sannolikt att minska men påverkan på integrationen och segregationen kommer inte att bli den önskade.

Mottagandet av asylsökande, tillfälligt skyddsbehövande och nyanlända är svårt att prognosticera

Även om Migrationsverket regelbundet publicerar prognoser över hur många som väntas söka asyl i Sverige och ska bosättas i kommunerna, så finns det en stor osäkerhet i hur mottagandet kommer att se ut. Utredningen har baserat sina beräkningar och konsekvensbeskrivningar på en prognos som, enligt Stadsledningskontorets bedömning, inte är relevant idag, då Migrationsverket kommit med nya, förändrade prognoser sedan betänkandet publicerades. Ytterligare prognoser kommer att släppas innan lagförändringarna träder i kraft. Det är därför svårt att förutse konsekvenserna för staden, både när det gäller bosättning enligt bosättningslagen och kommunernas ansvar att tillhandahålla boendeplatser för tillfälligt skyddsbehövande.

Det tillfälliga skyddet enligt massflyktsdirektivet kan gälla som längst i upp till tre år och löper därmed ut 2025-03-04 även om kriget fortsätter. Migrationsverkets nuvarande huvudscenario är baserat på ett långvarigt krig i Ukraina och föranleder därför nya hypotetiska antaganden om utvecklingen efter att det tillfälliga skyddet upphör. Om kriget fortsätter är det rimligt att anta att det stora flertalet personer, vars tillfälliga skydd löper ut, vill stanna kvar i Sverige och söker asyl. Förutsatt att utredningens förslag genomförs, ska dessa individer som asylsökande tilldelas plats på asylboende som tillhandahålls av Migrationsverket, oavsett om de idag bor i eget boende eller på kommunens anvisningsboenden. Betänkandet beskriver inte detta scenario eller konsekvenserna av det. Förutom att många tillfälligt skyddsbehövande som bott i eget boende eller i kommunens anvisningsboenden förväntas flytta till Migrationsverkets asylboenden föranleder det en höjd prognos för antalet kommunmottagna enligt bosättningslagen under åren 2025 – 2026.

I utredningen beskrivs kortfattat att personer som omfattas av massflyktsdirektivet kan få förlängt uppehållstillstånd i upp till två år om de, efter att deras tillstånd har löpt ut senast i mars 2025, deltar i ett program för att förbereda sig för att återvända till hemlandet. Det saknas information om det är Migrationsverket eller kommunerna som ansvarar för boende för målgruppen under denna period. Stadsledningskontoret bedömer att det är svårt att fullt ut bedöma vilka konsekvenser dessa möjliga scenarier kan komma att få för staden.

Av betänkandet framgår att det vid särskilt omfattande tillströmning av asylsökande ska vara möjligt att göra undantag för reglerna om boende på asylboende och tillfälligt tillåta eget boende med bibehållen dagersättning. Stadsledningskontoret bedömer att sådana undantag kommer att få konsekvenser för staden på både kort och lång sikt. Det är dock inte möjligt att fullt ut bedöma följderna av förslaget.

Genomför förändringar samtidigt

Utredningen kommer i sitt andra deluppdrag att se över LMA och analysera om och hur regelverket för mottagande av asylsökande bör anpassas för att förbättra möjligheterna att tillhandahålla insatser vid extraordinära situationer i flyktingmottagandet. Bland annat ska utredningen bedöma om det bör finnas en lagstadgad möjlighet eller skyldighet för kommuner eller regioner att bistå staten med tillfälliga boenden eller andra liknande insatser. Dessa överväganden kommer att redovisas i utredningens slutbetänkande senast 2023-08-31.

Stadsledningskontorets bedömning är att det är angeläget att förändringar inom berörd lagstiftning genomförs samtidigt. Det är svårt att överblicka vilka samlade konsekvenser det nu remitterade förslaget samt kommande slutbetänkande kan få för staden.

Kommunerna bör få full kostnadstäckning

Stadsledningskontorets bedömning är att de statliga ersättningarna inte fullt ut täcker de kostnader som kommunen har för mottagande av nyanlända och tillfälligt skyddsbehövande, samt i vissa fall för insatser till asylsökande. Kommunerna ska ha full kostnadstäckning för samtliga insatser som ges till målgrupperna. Kommunen ska kompenseras för det ansvar kommunen har för målgruppen.

Även om inte det inte framgår av utredningen att lagförslagen kommer att få några större ekonomiska konsekvenser för kommunerna, så bedömer stadsledningskontoret att eventuell påverkan på kommunerna inte är tillräckligt belyst i betänkandet.

Stadsledningskontorets bedömning är att inga fler uppdrag kan läggas på kommunerna utan full kostnadstäckning.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Utredningens uppdrag inför detta delbetänkande har bestått av tre delar: att föreslå åtgärder för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden, att föreslå en skyldighet för asylsökande att delta i den samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket samt att analysera behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden. Här följer en sammanfattning av uppdraget och de huvudsakliga förslagen. Begreppet asylboende används i betänkandet som ett samlingsbegrepp för alla sorters boenden som ordnas för asylsökande.

Åtgärder för att fler ska bo på asylboende

Den första delen av utredningens uppdrag har bestått i att föreslå åtgärder för att fler ska bo på asylboende. Utgångspunkterna har varit att möjligheten för asylsökande att välja eget boende med bibehållna förmåner ska tas bort och att så många asylsökande som möjligt i stället ska bo på asylboende. Åtgärderna ska inte omfatta ensamkommande barn. I denna del av uppdraget har ingått att

- föreslå hur ett villkor kan utformas som innebär att asylsökande ska bo på Migrationsverkets boende för att få dagersättning och särskilt bidrag,
- föreslå andra sanktioner eller incitament för att få fler asylsökande att välja att bo på Migrationsverkets boende,
- ta ställning till om det bör finnas undantag från villkoren i enskilda fall och i särskilda situationer, samt vilka omständigheter som i så fall ska beaktas, samt att

- ta ställning till om det behövs åtgärder för att kontrollera om asylsökande bor på den adress som de har uppgett för Migrationsverket och i så fall lämna förslag på sådana åtgärder.

Utredningen föreslår att flera ändringar ska göras i lagen och förordningen om mottagande av asylsökande m.fl. Författningsändringarna syftar både till att åstadkomma ett system för mottagande av asylsökande där boende på asylboende är utgångspunkten och till att skapa incitament för asylsökande att bo där. Författningsförslagen kompletteras med förslag på andra åtgärder som bör vidtas för att fler asylsökande ska bo på asylboende.

Alla asylsökande ska tilldelas en plats på asylboende

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska tilldela alla asylsökande en plats på asylboende. Förslaget innebär bland annat att Migrationsverket ska förmedla budskapet att asylsökande i Sverige bor på asylboende. Det är en skillnad gentemot i dag, då Migrationsverket erbjuder asylsökande en boendeplats efter att först ha frågat om de vill ordna eget boende. Eget boende ska inte längre finnas som uttryckligt alternativ.

Boende på asylboende som villkor för dagersättning och särskilt bidrag

Utredningen föreslår även att boende på asylboende ska vara ett villkor för dagersättning och särskilt bidrag. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få dagersättning och särskilt bidrag.

Det behöver dock finnas vissa begränsade undantag från villkoret om boende på asylboende. Utredningen föreslår att undantag ska gälla för asylsökande som bor tillsammans med i Sverige bosatta nära familjemedlemmar eller asylsökande som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende. Sådana personer ska således kunna få dagersättning och särskilt bidrag även om de inte bor på asylboende.

Utredningen föreslår vidare att bestämmelsen om boende på asylboende som villkor för dag ersättning och särskilt bidrag även ska gälla personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska därmed som utgångspunkt också bo på asylboende för att få dag ersättning och särskilt bidrag.

Boende på asylboende som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd

Utredningen föreslår också att boende på asylboende ska vara ett av villkoren för att asylsökande ska omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få arbeta i Sverige. Möjligheten att arbeta bör vara ett starkt incitament att bo på asylboende för de allra flesta asylsökande. Dessutom finns det andra fördelar med att asylsökande som arbetar bor på asylboende.

Samma undantag ska gälla som för villkoret om att asylsökande ska bo på asylboende för att få dag ersättning och särskilt bidrag. Det innebär att asylsökande som bor tillsammans med bosatta nära familjemedlemmar eller som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende kommer att kunna omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd och få arbeta i Sverige, även om de inte bor på asylboende.

Undantag från villkoren i särskilda situationer

Utredningen bedömer att det bör finnas möjlighet att åsidosätta de föreslagna reglerna om boende på asylboende som villkor för dag ersättning, särskilt bidrag och undantag från kravet på arbetstillstånd i extraordinära situationer. När tillströmningen av asylsökande eller personer som omfattas av massflyktsdirektivet plötsligt ökar kraftigt kan det bli nödvändigt att tillfälligt tillåta eget boende med bibehållna förmåner. Utredningen föreslår därför en bestämmelse som innebär att regeringen under vissa förutsättningar ska kunna meddela föreskrifter om undantag från reglerna. Sådana föreskrifter ska kunna meddelas när tillströmningen av asylsökande har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att tillgodose behovet av platser på asylboenden, samt när massflykts-

direktivet har aktiverats. Föreskrifter som meddelas med stöd av bestämmelsen ska vara tidsbegränsade.

Kontroll av asylsökande på asylboende

Förslagen om boende på asylboende som villkor för dagersättning, särskilt bidrag och undantag från kravet på arbetstillstånd får till följd att det i större utsträckning än vad som är fallet i dag behöver finnas en möjlighet att kontrollera om asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet bor på asylboende. Utredningen föreslår därför att Migrationsverket ska få en lagreglerad rätt att bereda sig tillträde till boendetrymmen på asylboenden när det behövs för att fullgöra myndighetens uppdrag. Migrationsverket ska också få rätt att undersöka förvaringsutrymmen som en boende disponerar när det är nödvändigt för att ta ställning till om denne bor på boendet.

Den lagreglerade rätten att bereda sig tillträde till boendetrymmen och undersöka förvaringsutrymmen ska även gälla kommuner som ordnar boende för personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Kommunerna får dessutom en skyldighet att lämna uppgifter till Migrationsverket när boendeförhållandena ändras eller när det framkommer andra uppgifter som påverkar rätten till dagersättning.

Kontroll av adresser för asylsökande som inte bor på asylboende

Utredningen bedömer att ett antal asylsökande inte kommer att bo på asylboende trots de villkor och åtgärder som föreslås. Det är angeläget att Migrationsverket får information om var de asylsökande som inte bor på asylboende faktiskt bor. Utredningen föreslår därför att asylsökande som inte bor på asylboende ska vara skyldiga att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. Om en asylsökande inte anger någon bostadsadress eller om det kan antas att den asylsökande inte bor på den angivna adressen ska Migrationsverket kunna förutsätta att asylansökan har återkallats. Det innebär att asylärendet kan skrivas av. Den asylsökande kommer emellertid alltid att ha kvar möjligheten att ansöka om asyl på nytt.

Personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska också vara skyldiga att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. Mot bakgrund av att det i majoriteten av fallen kommer att röra sig om personer som redan beviljats uppehållstillstånd ska det dock inte leda till några konsekvenser om skyldigheten inte uppfylls.

Kompletterande åtgärder för att fler ska bo på asylboende

Utredningen föreslår slutligen att de nya reglerna ska kompletteras med andra åtgärder för att fler ska bo på asylboende. Bland annat bör Migrationsverket få i uppdrag av regeringen att lokalisera och utforma nya asylboenden på ett sätt som bidrar till att fler bor på asylboende. Migrationsverket bör också arbeta med hur informationen om boendena förmedlas och i högre utsträckning integrera prövningen av asylansökan med asylboendet. För att underlätta annan verksamhet som riktar sig till asylsökande på asylboenden föreslår utredningen också att Migrationsverket ska få ett regeringsuppdrag om samverkan med andra aktörer, bland annat civilsamhället.

En skyldighet att delta i samhällsintroduktion

Andra delen i utredningens uppdrag har varit att föreslå en skyldighet för asylsökande att delta i den samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket. I den delen av uppdraget har ingått att

- föreslå hur en lagreglerad skyldighet att delta i samhällsintroduktionen kan utformas,
- analysera om skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen bör kopplas till sanktioner eller incitament och i så fall lämna förslag på sådana sanktioner eller incitament, samt att
- ta ställning till om det bör finnas undantag från skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen och vilka omständigheter som i så fall ska beaktas.

Utgångspunkten för utredningens överväganden har varit att deltagandet i samhällsintroduktionen behöver öka. Tillgången till information är central för att mottagandet av asylsökande ska kunna fungera

på ett ändamålsenligt sätt och det är viktigt att så många som möjligt får del av den information som förmedlas under samhällsintroduktionen.

Ett lagreglerat uppdrag att anordna samhällsintroduktion

Migrationsverket har i uppdrag att anordna samhällsintroduktion för asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Utredningen föreslår att detta uppdrag ska regleras i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Närmare föreskrifter om hur uppdraget ska utföras ska kunna meddelas av regeringen.

Migrationsverket bör även arbeta aktivt för att säkerställa att alla tar del av samhällsintroduktionen. Bland annat bör Migrationsverket arbeta med hur informationen om samhällsintroduktionen förmedlas och göra anpassningar för att så många som möjligt ska kunna genomföra den.

En lagreglerad skyldighet att delta i samhällsintroduktion för asylsökande

Utredningen föreslår vidare att asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen enligt lag. Skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen gäller för personer över 16 år.

Det bör emellertid finnas ett uttryckligt undantag från skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen som gäller i vissa begränsade fall. Utredningen föreslår att undantaget ska gälla för personer som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta. Sådana personer ska således inte vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen.

Deltagande i samhällsintroduktion som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd

Slutligen föreslår utredningen att genomförd samhällsintroduktion ska vara ett av villkoren för undantag från kravet på arbetstillstånd. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska ha genomfört

samhällsintroduktionen för att få arbeta i Sverige. Möjligheten att arbeta bör vara ett starkt incitament för de allra flesta asylsökande att delta i samhällsintroduktionen. Dessutom finns det andra fördelar med att asylsökande som arbetar har tagit del av den information som förmedlas.

Asylsökande som är undantagna från skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen eftersom de har synnerliga skäl kan omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd även om de inte har genomfört samhällsintroduktionen.

Åtgärder vid misskötsamhet på asylboenden

Den tredje delen av utredningens uppdrag har varit att analysera behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningen bedömer att det finns problem med misskötsamhet på asylboenden och att det bör leda till konsekvenser när misskötsamheten påverkar boendemiljön.

Skötsamhet som villkor för dagersättning

Utredningen föreslår att dagersättningen ska kunna sättas ned för personer som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden. På så sätt markeras att boendemiljön är ett gemensamt ansvar och att misskötsamhet inte accepteras. Dessutom bör nedläggning av dagersättning utgöra en förutsebar, tydlig och kännbar konsekvens av misskötsamhet.

Möjligheten att sätta ned dagersättningen ska kunna användas vid all sorts misskötsamhet och således omfatta såväl brottsliga handlingar som överträdelser av ordningsregler. Ett beslut om att sätta ned dagersättningen ska gälla under två eller fyra veckor vid varje tillfälle, beroende på hur allvarlig misskötsamhet det rör sig om.

Andra åtgärder vid misskötsamhet på asylboenden

Vidare bedömer utredningen att omplacering av asylsökande till ett annat asylboende i många fall bör kunna användas för att hantera misskötsamhet på asylboenden. Migrationsverket har med befintlig lagstiftning möjlighet att omplacera de boende utan särskilda skäl. För att omplacering ska kunna utgöra ett mer effektivt verktyg mot misskötsamhet föreslår utredningen att regeringen ska ge Migrationsverket i uppdrag att inrätta särskilda asylboenden med bättre förutsättningar att motverka och hantera misskötsamhet. Utredningen föreslår också att Migrationsverket ska kunna begära polishandräckning när personer som ska flytta till ett nytt asylboende inte lämnar sitt tidigare boende frivilligt.

De åtgärder som föreslås bör kompletteras med andra åtgärder som kan förebygga misskötsamhet på asylboenden. Till exempel bör utredningens förslag om hur asylboenden ska lokaliseras och utformas samt om samverkan med andra aktörer för att främja verksamhet på asylboenden även ha betydelse för det förebyggande arbetet mot misskötsamhet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 april 2024. I förhållande till asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet som är registrerade vid ett asylboende vid ikraftträdandet ska vissa bestämmelser i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. dock börja gälla först från och med den 1 april 2025. Det gäller bestämmelserna om boende på asylboende som villkor för dagersättning och särskilt bidrag, boende på asylboende och genomförd samhällsintroduktion som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd samt bestämmelsen om att de som inte bor på asylboende ska underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress och att asylansökan annars kan betraktas som återkallad. Syftet med denna övergångsperiod är att de som är inskrivna i mottagningssystemet vid ikraftträdandet ska få utrymme att anpassa sig efter den nya ordningen samt att det ska finnas förutsättningar att utöka boendebeståndet successivt. De nuvarande uppehållstillstånden med tillfälligt skydd enligt utlänningslagen kommer vid den tidpunkten att ha löpt ut.

Konsekvenser

Utredningens förslag får till följd att Migrationsverket behöver utöka sitt boendebestånd, vilket uppskattas medföra en initial kostnad om cirka 800 miljoner kronor. De samhällsekonomiska vinsterna av förslagen bedöms vara betydande. Utredningen bedömer bland annat att förslagen bör kunna motverka socioekonomisk segregation och ge bättre förutsättningar för att nyanlända ska få ett arbete och integreras i samhället. När asylsökande och nyanlända kan fördelas mellan landets kommuner blir också förutsättningarna bättre för att tillhandahålla välfärdstjänster och samhällsservice.

Vidare blir det föreslagna mottagandet av asylsökande mer ordnat vilket säkerställer att fler kommer att leva under ordnade förhållanden och få tillgång till information och insatser. Ett mer ordnat mottagande bör också kunna bidra till att asylansökningar kan handläggas effektivt och rättssäkert samt att de asylsökande i högre utsträckning kan förberedas inför ett beslut om uppehållstillstånd eller återvändande. Förslagen bedöms ha särskilt stor betydelse för asylsökande barn, som kan tillförsäkras en lämplig boendemiljö med utrymme för lek och skolarbete. De bedöms också ge positiva effekter för jämställdheten.

Sammantaget bedömer utredningen att förslagen bör leda till betydande fördelar både för enskilda och för samhället i stort.

Utredningens fortsatta arbete

Utredningen fortsätter nu att arbeta med det andra och sista blocket av uppdraget, genom att se över lagen om mottagande av asylsökande m.fl. I detta block ingår bland annat att tydliggöra vilka som ska omfattas av lagen och hur länge samt att ta ställning till vilka förmåner och insatser som ska erbjudas inom ramen för det bistånd som lämnas enligt lagen. Det finns flera beröringspunkter med de förslag som lämnas i delbetänkandet och utredningen kommer därför att återkomma till vissa frågor. Uppdraget ska redovisas i ett slutbetänkande senast den 31 augusti 2023.

§ 125 EXF-2023-01476

Yttrande till kommunstyrelsen över betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

Beslut

Enligt exploateringsförvaltningens förslag:

1. Som exploateringsnämndens yttrande till kommunstyrelsen över betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) översänds förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Exploateringsnämnden tillstyrker förslaget till ändring av 1–9 § i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
3. Exploateringsnämnden tillstyrker förslaget till ändring av 7 § i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.
4. Exploateringsnämnden avstår från att ta ställning till övriga förslag.

Handling

Exploateringsförvaltningens tjänsteutlåtande 2023-05-22

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2023-05-30

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2023-05-22

Vid protokollet

Sekreterare

Sirpa Bernhardsson

Ordförande

Robert Hammarstrand (S)

Justerande

Patrik Höstmad (D)

§ 125 Svar på remiss – Betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

N164-0557/23

Socialförvaltningen Centrum har 2023-04-26 upprättat ett tjänsteutlåtande i rubricerat ärende.

Beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker de två delförslagen till ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Socialnämnden Centrum avstår från att ta ställning till det tredje delförslaget gällande åtgärder vid misskötsamhet på asylboenden.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Protokollsanteckningar

Agneta Kjaerbeck (SD) inkommer med yttrande från (SD). Se bilaga 2 till protokollet.

Jenny Broman (V) och Rebecca Hedström (MP) önskar att följande anteckning från (V), (S) och (MP) förs till protokollet:

V, S och MP hanterar ärendet i kommunstyrelsen och återkommer då med synpunkter.

Dag för justering

2023-05-30

Vid protokollet

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2023-05-30

Sekreterare

Jeanette Nilsson

Ordförande

Jenny Broman

Justerande

Nina Miskovsky

Yttrande över remiss - Betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

§ 136, N165-0310/23

Beslut

1. Socialnämnd Sydväst översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.
2. Socialnämnd Sydväst förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning av ärendet

Stadsledningskontoret har översänt Justitiedepartementets remiss avseende betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) till socialnämnd Sydväst, socialnämnd Centrum och exploateringsnämnden för yttrande. Socialnämnd Sydväst har fått remissen för yttrande utifrån nämndens uppdrag att samordna anordnandet av boende för personer som anvisas till Göteborgs stad enligt massflyktsdirektivet. Eftersom massflyktsdirektivet är tillfälligt och utgör en del av mottagandet av asylsökande tar förvaltningen inte ställning till betänkandet. Förvaltningen beskriver istället förvaltningens erfarenheter som har bäring på betänkandets förslag.

Handling

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 12 maj 2023.

Justering

Socialnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2023-05-31

Vid protokollet

Sekreterare

Niklas Hall

Ordförande

Alfred Johansson (S)

Justerande

Lena Olinder (M)

Datum 2023-05-30

Dnr 0404/23

Justitiedepartementet Ju2022/03315

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.mig@regeringskansliet.se

Göteborgs Stads yttrande över remissen En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

Positivt att fler asylsökande ska bo på asylboende

Göteborgs Stad har under ett par decennier sett konsekvenserna av att många asylsökande har bosatt sig i vissa områden där de sedan har blivit kvar efter att ha fått uppehållstillstånd. Segregation och trångboddhet har ökat och många familjer har fått flytta runt mellan olika tillfälliga boenden under lång tid efter beviljat uppehållstillstånd, vilket har påverkat barns skolgång och föräldrars möjligheter att tillägna sig etableringsinsatser och inträde på arbetsmarknaden. Mot bakgrund av detta bedömer Göteborgs Stad att förslaget om att fler asylsökande ska bo på asylboende är välkommet, framför allt ur ett barnperspektiv. Göteborgs Stad bedömer också att det är rimligt att undantag ska kunna göras för asylsökande som bor tillsammans med nära familjemedlemmar eller som har synnerliga skäl för att inte bo på asylboende.

Göteborgs Stad bedömer att de föreslagna uppdragen till Migrationsverket att vidta åtgärder för att fler ska bo på asylboende är positiva och nödvändiga. Att få asylsökande att föredra asylboende framför eget boende förutsätter att det finns olika boendeformer utifrån individens behov och att dessa är belägna på platser där det finns tillgång till service och kollektivtrafik. Att förslagen får de positiva effekter som avses, kräver vissa åtgärder. Det måste säkerställas att asylboenden kan erbjuda en trygg miljö för alla som vistas där och att det är en boendemiljö som är lämplig för barn i olika åldrar, såväl förskolebarn som tonåringar, för kvinnor, för hbtqi-personer, för personer av alla etniciteter och religioner och för personer med funktionsnedsättningar. Det är också angeläget att asyltiden blir så kort som möjligt för att individer och familjer som får uppehållstillstånd och anvisas till en kommun enligt bosättningslagen ska ha kraft att börja om på en ny plats.

Kontroll och uppgiftsskyldighet blir en ny uppgift för kommunerna

I betänkandet föreslås att Migrationsverket och kommuner som ordnar boende ska få en lagreglerad rätt att under vissa förutsättningar bereda sig tillträde till asylsökandes boendeutrymme och undersöka förvaringsutrymmen. Kommunerna ska också omfattas av en ny bestämmelse om uppgiftsskyldighet och ska lämna uppgifter till Migrationsverket om ändringar av boendeförhållanden och andra uppgifter som behövs för att Migrationsverket ska kunna bedöma rätten till bistånd.

Göteborgs Stads bedömning är att kontrollfunktion och uppgiftsskyldighet kopplat till stadens ansvar för boenden för tillfälligt skyddsbehövande kan innebära kostnader för staden i form av resurser. Kontrollansvaret och uppgiftsskyldigheten kan riskera att få en

negativ påverkan på det kommunala uppdraget att ta emot och ge stöd till tillfälligt skyddsbehövande.

Samhällsintroduktion ska vara obligatoriskt

Göteborgs Stad är positiv till förslagen om obligatorisk samhällsintroduktion och att den ska omfatta även tillfälligt skyddsbehövande. Samhällsintroduktionen kan inte ersätta den samhällsorientering på 100 timmar som kommunerna tillhandahåller. Behovet av information är stort och repetition av de olika temana i utbildningen, med fokus på hur det svenska samhället fungerar och ens rättigheter och skyldigheter, är gynnsamt för både den enskilde och för samhället. Tillfälligt skyddsbehövande har inte rätt till kommunal samhällsorientering. Staden behöver därför komplettera samhällsintroduktionen till personer i kommunala boenden med lokalt anpassad information. Göteborgs Stad bedömer att kommunerna bör få ekonomisk ersättning från staten för den insatsen.

Sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på asylboende

Göteborgs Stad gör bedömningen att sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på asylboende eller på kommunens anvisningsboende, kan ha en viss effekt och eventuellt leda till att färre personer missköter sig.

Göteborgs Stad delar utredarnas uppfattning att det är viktigt att arbeta förebyggande med att göra asylboenden till en trygg miljö, och att de åtgärder som föreslås bör följas upp och effekterna av dem utvärderas. Utredarna menar att misskötsamhet kan ha sin grund i psykisk ohälsa och frustration över den situation som asylsökande befinner sig i. Att i möjligaste mån kunna ta hänsyn till olika behov är ett viktigt incitament för att fler ska bo på asylboende, men också en viktig åtgärd för att undvika misskötsamhet. Närvaro av personal och meningsfull sysselsättning kan bidra till bättre psykisk hälsa och minskad risk för konflikter och misskötsamhet.

Konsekvenserna för Göteborgs Stad är oklara

Av utredningen framgår att kommunernas möjlighet att planera för exempelvis asylsökande barns skolgång kommer att öka. Göteborgs Stads bedömning är att detta är beroende av etableringen av asylboenden i kommunen, var de kommer att vara belägna och storleken på dessa. Göteborgs Stad bör enligt skollagen erbjuda asylsökande barn en plats i skolan inom en månad från ankomsten till Sverige. Staden får inte mer framförhållning för att asylsökande tilldelas en plats på asylboende jämfört med om de bor i eget boende.

Göteborgs Stad vill framhålla att det är angeläget att Migrationsverket har en dialog med kommunerna vid etablering av nya asylboenden. Av utredningen framgår att asylboenden med fördel ska finnas i närheten av de kommuner där Migrationsverket har mottagningsenheter: Boden, Göteborg, Malmö, Stockholm och Uppsala. Utöver detta ska arbetsmarknaden vara god, kollektivtrafiken utvecklad och det ska finnas en närhet till sjukhus. Asylboenden kan alltså till stor del förväntas finnas i Göteborgsregionen varav en del kan tänkas etableras i kommunen.

Göteborgs Stad bedömer att betänkandet saknar resonemang och förslag om begränsningar av i vilka områden det får finnas asylboenden. Enligt nuvarande reglering är ett flertal socioekonomiskt utsatta områden i Göteborg inte tillåtna för asylsökande att bo i EBO i och samtidigt erhålla dagersättning. Om det är möjligt att etablera asylboenden i dessa områden kommer lagförslaget inte att få de effekter som avses.

Trångboddheten kommer sannolikt att minska men påverkan på integrationen och segregationen kommer inte att bli den önskade.

Mottagandet av asylsökande, tillfälligt skyddsbehövande och nyanlända är svårt att prognosticera

Även om Migrationsverket regelbundet publicerar prognoser över hur många som väntas söka asyl i Sverige och ska bosättas i kommunerna, så finns det en stor osäkerhet i hur mottagandet kommer att se ut. Utredningen har baserat sina beräkningar och konsekvensbeskrivningar på en prognos som, enligt Göteborgs Stads bedömning, inte är relevant idag, då Migrationsverket kommit med nya, förändrade prognoser sedan betänkandet publicerades. Ytterligare prognoser kommer att släppas innan lagförändringarna träder i kraft. Det är därför svårt att förutse konsekvenserna för staden, både när det gäller bosättning enligt bosättningslagen och kommunernas ansvar att tillhandahålla boendeplatser för tillfälligt skyddsbehövande.

Det tillfälliga skyddet enligt massflyktsdirektivet kan gälla som längst i upp till tre år och löper därmed ut 2025-03-04 även om kriget fortsätter. Migrationsverkets nuvarande huvudscenario är baserat på ett långvarigt krig i Ukraina och föranleder därför nya hypotetiska antaganden om utvecklingen efter att det tillfälliga skyddet upphör. Om kriget fortsätter är det rimligt att anta att det stora flertalet personer, vars tillfälliga skydd löper ut, vill stanna kvar i Sverige och söker asyl. Förutsatt att utredningens förslag genomförs, ska dessa individer som asylsökande tilldelas plats på asylboende som tillhandahålls av Migrationsverket, oavsett om de idag bor i eget boende eller på kommunens anvisningsboenden. Betänkandet beskriver inte detta scenario eller konsekvenserna av det. Förutom att många tillfälligt skyddsbehövande som bott i eget boende eller i kommunens boenden förväntas flytta till Migrationsverkets asylboenden föranleder det en höjd prognos för antalet kommunmottagna enligt bosättningslagen under åren 2025 - 2026.

I utredningen beskrivs kortfattat att personer som omfattas av massflyktsdirektivet kan få förlängt uppehållstillstånd i upp till två år om de, efter att deras tillstånd har löpt ut senast i mars 2025, deltar i ett program för att förbereda sig för att återvända till hemlandet. Det saknas information om det är Migrationsverket eller kommunerna som ansvarar för boende för målgruppen under denna period. Göteborgs Stad bedömer att det är svårt att fullt ut bedöma vilka konsekvenser dessa möjliga scenarier kan komma att få för staden.

Av betänkandet framgår att det vid särskilt omfattande tillströmning av asylsökande ska vara möjligt att göra undantag för reglerna om boende på asylboende och tillfälligt tillåta eget boende med bibehållen dagersättning. Göteborgs Stad bedömer att sådana undantag kommer att få konsekvenser för staden på både kort och lång sikt. Det är dock inte möjligt att fullt ut bedöma följderna av förslaget.

Genomför förändringar samtidigt

Utredningen kommer i sitt andra deluppdrag att se över LMA och analysera om och hur regelverket för mottagande av asylsökande bör anpassas för att förbättra möjligheterna att tillhandahålla insatser vid extraordinära situationer i flyktingmottagandet. Bland annat ska utredningen bedöma om det bör finnas en lagstadgad möjlighet eller skyldighet för kommuner eller regioner att bistå staten med tillfälliga boenden eller andra liknande insatser. Dessa överväganden kommer att redovisas i utredningens slutbetänkande senast 2023-08-31.

Göteborgs Stads bedömning är att det är angeläget att förändringar inom berörd lagstiftning genomförs samtidigt. Det är svårt att överblicka vilka samlade konsekvenser det nu remitterade förslaget samt kommande slutbetänkande kan få för staden.

Kommunerna bör få full kostnadstäckning

Göteborgs Stads bedömning är att de statliga ersättningarna inte fullt ut täcker de kostnader som kommunen har för mottagande av nyanlända och tillfälligt skyddsbehövande, samt i vissa fall för insatser till asylsökande. Kommunerna ska ha full kostnadstäckning för samtliga insatser som ges till målgrupperna. Kommunen ska kompenseras för det ansvar kommunen har för målgruppen.

Även om inte det inte framgår av utredningen att lagförslagen kommer att få några större ekonomiska konsekvenser för kommunerna, så bedömer Göteborgs Stad att eventuell påverkan på kommunerna inte är tillräckligt belyst i betänkandet. Göteborgs Stads bedömning är att inga fler uppdrag kan läggas på kommunerna utan full kostnadstäckning.